

Medio vorig jaar reisden drie onderzoekers van Crisislab af naar Zweden. Deze reis werd verzorgd door het Exchange of Experts-programma van de EU en had tot doel om inzicht te krijgen in de wijze waarop de Zweedse crisisbeheersing is georganiseerd, zodat een vergelijking gemaakt zou kunnen worden tussen ‘onze’ crisisbeheersing en het Zweedse model. In de eerste plaats werd de universiteit in Lund een bezoek gebracht, daarna volgde Crismart in Stockholm, de onderzoeksgroep van de Zweedse Defensieacademie.¹

De Zweden doen het beter?

Het eerste dat opviel was dat Nederlandse en Zweedse (wetenschappelijke) experts opvallend weinig bij elkaar ‘buurten’. Mocht de wereld ooit een *global village* worden dan is verder opvallend dat de wijkjes Nederland en Zweden zeer verschillend denken over de organisatie van rampenbestrijding. Voor wetenschappers is, even terzijde, een dergelijk groot verschil tussen twee bijna buurlanden een uitdaging om de wetenschappelijke basis op een terrein zo sterk te maken dat de verschillende nationale beleidsmakers overtuigd worden.

Het Zweedse systeem kent geen drielagen commandostructuur zoals wij dat in Nederland kennen. Bij klassieke rampenbestrijding heeft in Zweden de *räddningschef*, wat wij zouden noemen de leider COPI, automatisch doorzettingsmacht richting de andere diensten in het COPI (Ongevalswet, hoofdstuk 3, sectie 16, SFS nr: 2003:778). Het stadsbestuur of een door haar benoemde crisisraad kan tijdens buitengewone crisismoments besluiten om een aanwijzingsbevoegdheid te activeren richting de leider COPI (Crisiswet, hoofdstuk 2,

SFS nr: 2006:544). Wanneer zij dat doet kan ze vervolgens operationele sturing geven aan de *räddningschef*. De voorzitter van het stadsbestuur of van de crisisraad kan in urgente omstandigheden zelf een dergelijk besluit tot activering nemen. In de Zweedse praktijk is deze aanwijzingsbevoegdheid slechts een enkele keer geactiveerd om nazorgactiviteiten gecoördineerd te kunnen opstarten. Een beetje vergelijkbaar derhalve met de wijze waarop Ed van Thijn als burgemeester van Amsterdam zijn opperbevel na de Bijlmerramp gebruikte. Het beperkte gebruik van die bevoegdheid is voorspelbaar: als het een bewust politiek besluit vergt om de verantwoordelijkheid over de operatiën over te nemen dan is dat geen aantrekkelijke gedachte.²

Doen de Zweden het nu beter dan wij? Ten minste kunnen we opmerken dat de noodzaak van een bestuurlijk opperbevelhebber en een operationeel leider in een regionaal operationeel team (ROT) minder vanzelfsprekend is dan wij vaak denken. De Zweedse praktijk heeft immers niet gewezen op het tegendeel. Natuurlijk weten

wetenschappers al lang dat de Nederlandse commandostructuur in acute omstandigheden niet kan werken in de zin dat het leidt tot betere operatiën. Het Nederlandse opperbevel is dan ook vooral virtueel en symbolisch als het gaat om de operationele waarde ervan. Recente evaluaties van incidenten als de stroomstoring in de Bommelerwaard en de brand in De Punt hebben dat weer uitgewezen.

De belangrijke rollen van de burgemeester als boegbeeld van het openbaar bestuur en als collegiale, maar doortastende teamspeler binnen het college tijdens de nazorgfase vergen geen formeel opperbevel – wie heeft ook al weer opgemerkt dat Guillani geen enkele formele bevoegdheid had tijdens 9-11? – maar een juiste publieke en informele rolinvulling.

Wij zijn daarom geneigd om ten minste te stellen dat het Zweedse voorbeeld een goede beschouwing verdient. Bij gelijke geschiktheid verdient immers altijd de eenvoudige structuur de voorkeur.

¹ In Zweden valt crisisbeheersing onder het ministerie van Defensie.

² Wellicht is dat de reden dat in Zweden door bestuurders momenteel de Nederlandse organisatie van de rampenbestrijding wordt beschouwd juist op het punt van het automatische opperbevel.